

Les hores fan el ple als casals gironins

Jordi Dalmau

«Bon dia i bona hora». A vegades no n'hi ha prou de desitjar bon dia, per saludar. Afegir-hi «bona hora» sempre aporta un toc diferent, com qui subratlla la salutació. Són les deu d'un dia que, en principi, sembla anònim, qualsevol. Però aquest dia, com un teixit de moltes hores, té un caràcter de realització serena amb ingredients d'amistat, aprenentatge, treball i oci. Tot això es pot trobar als casals de gent gran. Aquest reportatge és una breu síntesi de ruta d'aproximació a unes hores atapeïdes de contingut. Són vuitantatres els casals del Departament de Benestar Social a Catalunya, set dels quals són a les comarques gironines. Altres casals, centres i institucions són de titularitat privada.

Un dilluns a les deu del matí el Casal de Gent Gran Onyar de Girona comença una de les activitats que atrau més participants. Bon dia i bona hora. Entre deu i una, el matí acull tres torns de pràctica de ioga, que procura el manteniment de forma a unes vuitanta persones. Les hores matinals s'omplen també amb cursos d'iniciació a la llengua catalana i treballs artesanals. A la tarda es fan les classes de dibuix i pintura, llengua anglesa i alemanya i taller de cultura general bàsica; solen assistir a cada grup entre deu i quaranta persones. Fins aquí, en un dia de mostra, ja es pot veure que la diversitat d'activitats s'assembla a la fase plenària d'una suposada lluna.

Hem entrat a escodrinyar el calendari i l'horari del Casal Onyar de Girona. Però en acostar-nos a altres entitats de la mateixa dedicació hem rebut idèntica percepció de solidesa i tasca ben feta. Arreu es fa veritat el sentit d'aquell proverbi oriental: «Es començaria a envellir quan es deixés d'aprendre». I en els àmbits de la gent gran hi ha una tossuda voluntat de continuar aprenent, tot relacionant-se i, sempre que es pugui, divertint-se.

La gent gran aporta el testimoni de la laboriositat en els treballs ancestrals.

Igualment plens resulten els altres dies de la setmana. Els dimarts continuen amb llengua i civilització francesa a tres nivells, alfabetització elemental, classe de pintura a l'espàtula, gimnàstica per a grups que passen fàcilment de les cent persones, i a la tarda l'alta artesanía del concert de boixets amb les filigranes de puntes de coixí.

Aquestes mans artistes del treball refinat, el dimecres es dediquen a la variant del punt de creu; cal esprémer la destresa i el bon gust perquè qualsevol dia es pot organitzar una exposició, aquí mateix o a qualsevol dels casals de Catalunya. També el dimecres és el dia de la tertúlia, on són exposats uns quants temes de la més rabiosa actualitat i es tracten amb una llibertat que ja voldrien tenir moltes de les tertúlies radiofòniques diguem-ne de plantilla en actiu; els contertulians del casal, per l'experiència de la vida, ja estan de tornada de tot, i aquesta és la clau de la riquesa del debat.

A les activitats descrites, quan arriba el dijous s'hi afegeix un taller de memòria, sempre pràctic i convenient, i els assaigs de la coral. El divendres s'incorporen al calendari unes vint-i-cinc persones que practiquen tai-txi, i un altre grup de tall i confecció de roba. Aquest mosaic d'activitats és sempre ampliable a noves facetes i especialitats, que s'hi poden anar sumant segons la demanda i la curiositat

d'aprendre. Un pensament d'Azorín seria prou explicatiu: «Envellir és perdre la curiositat per tot allò que ens envolta». Aquí, la curiositat és abundant i palpable.

Operació «Noces d'or»

Al calendari aquí exposat cal afegir-hi altres notables activitats. N'hi ha una que és tinguda com una preciosa joia de la corona del casal: un grup es dedica a la confecció de vestits de paper com a únic material; en aquest taller es fan realitat els més impensats dissenys, modes, vestits d'època, innovacions atrevides i classicismes entranyables. El museu de les peces confeccionades és un autèntic reliquiari. Periòdicament s'organitza una desfilada de vestits de paper amb una imprescindible participació de gent jove, familiars, veïns i coneguts, que aporta al casal un element valuós de propòsit intergeneracional. Aquesta obertura social és un dels objectius dels casals, més enllà de les activitats de la gent gran en l'àmbit estricte dels locals.

El grup de teatre és una altra pilastra de la vida del casal. Comprèn dues branques: l'activa, que serien els continuats assaigs i representacions a càrrec del grup compromès, i la festiva, que inclou un programa de sortides en autocar a sessions de teatre, generalment a Barcelona, com a mínim mensualment.

Periòdicament, el Casal de Gent Gran Onyar té una ocupació molt concreta que li ha encomanat directament la Direcció General d'Acció Cívica del Departament de Benestar Social, amb el nom de «Noces d'or». El Casal es remou en les seves entranyes organitzadores; hi ha feina per a tothom que en vulgui. «Noces d'or» és el programa engegat per Acció Cívica per obsequiar tots aquells matrimonis de Catalunya que viuen el goig de celebrar els cinquanta anys de matrimoni. Els dies previstos pel programa poden arribar a Girona cinc o més autocars plens de parelles procedents d'una estada en un hotel de la costa i disposats a fer una visita cultural per la ciutat. Els visitants són atesos per un equip de voluntaris del casal que prèviament han rebut en un curset una considerable preparació informativa.

L'atenció dels convidats mena a un recorregut per la ciutat i pel Barri Vell. Segons l'estat físic dels visitants s'ofereixen dos tipus de «passejada», i una sessió de vídeos per a aquells que prefereixen quedar-se al casal a esperar el dinar. Cada any, entre octubre i desembre, l'operació «Noces d'or» es repeteix dues vegades per setmana. Són hores molt plenes de satisfacció personal i social, d'aquelles en què la venerada saviesa dels rellotges de sol publicava a quatre vents: «Només compto les hores serenes».

Festa de lliurament de premis del Concurs literari de Sant Jordi, al casal Onyar de Girona.

Actuació del grup de flautes dolces de l'Esplai, de Girona, a l'Esplai Bonahora, de Barcelona.

Flautes molt dolces

Les hores del col·lectiu de la gent gran podrien quedar, per inèrcia, reduïdes al que es podria anomenar triangle més o menys actiu: viatges, ball i jocs de taula. Ja és moure's. Però en l'esquema més dinàmic hi entra aviat el desig de més creativitat, d'aprenentatge, repte, fet i fet, tan individual com col·lectiu.

Aprendre és l'objectiu principal d'un grup de vint-i-tres persones grans de L'Esplai «la Caixa», a la ciutat de Girona, que han constituït un conjunt de flautes dolces, una altra vertadera joia de la corona d'aquella institució. Josep Viader, mestre arranador i piano, i Enric Homet, director, saben bé que des de la fundació l'any 1995 no treballen en un mer entreteniment, sinó que per la pròpia complexitat a causa de l'edat dels músics, s'ha convertit en una excel·lent teràpia metòdica. La pedagogia emprada és la de començar amb alumnes sense coneixements de solfeig, si cal, però amb desig d'aprenentatge. Els assaigs són dos per setmana, rigorosos, de molta pràctica i amb efectes comprovats per a la salut personal, amb adquisició de reflexos, vista, coordinació de moviments, memòria, gust artístic i una enorme satisfacció per acumulació d'actuacions a quantitat de llocs. El grup de flautes dolces ha editat un CD titulat, ben expressivament, *Nova Empenta*, que conté vint-i-tres obres diverses interpretades per aquest exemplar conjunt.

Dos quarts de sis

És una altra hora especial. D'aquelles que un altre rellotge de sol podria sentenciar, a la seva llegenda: «L'hora que veus és l'hora dels vius». L'Aula Magna de la Casa de Cultura, de Girona, està omplint totalment les seves 180 butaques, cada dimarts a la mateixa hora. Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran és el nom successor de les Aules de Difusió Cultural, una modalitat d'ensenyament que en el seu dia va néixer a Tolosa. A Girona es reuneix un auditori que amb els seus quinze anys de vida ha multiplicat per deu l'assistència; i no és pas cap metàfora ni exageració: el dia de la seva ja llunyana presentació a Girona va reunir divuit persones, i avui són cent vuitanta, el ple absolut de l'Aula Magna.

Les Aules formen una xarxa que a Catalunya treballa en quaranta-set centres. El programa d'activitats és impartir una classe o lliçó, setmanalment, a excepció dels mesos d'estiu. Aquest curs 2001-2002 sumen un total de trenta-dues les classes que s'estan impartint a Girona. Amb el suport de Benestar Social i l'assessorament de la Universitat de Girona s'obté un nivell cultural de categoria enciclopèdica, de resultats didàctics sorprenents i amb una diversitat de temes tractats d'interès mai decaigut. A la vista del programa del curs actual, els enunciats són prou eloqüents: el món dels grecs clàssics, arqueologia, ecologia, literatura catalana, pedagogia, ciència social, cultura popular, història universal, art, antiguitat, lingüística, i d'altres.

Germanor d'ànima

Germà de trista mirada,
d'uns ulls de color de cel,
de la carn esgarrapada
que m'esguardes amb recel.

Tu vius els moments més negres,
i vas copsant glop a glop
la fel que tasten els llavis
quan es desfan en sanglots.

Jo vull donar-te la mà,
una mà fina i polida,
que tu voldràs refusar,
per orgull de casta fina.

Si tu sabessis, germà,
què vol dir eixa mà oberta,
la voldries abraçar
tot copsant la seva oferta.

Que no és caritat l'amor,
quan es dóna a mans vessades,
quan et parla a frec de cor,
quan és almoïna amb paraules.

Descansa, germà perdut,
la teva mà sola i freda,
en la meua que ha vingut
per alçar-te de la terra.

M. Carme Ministral

De la Mostra Poètica. L'Esplai «la Caixa» Edició de l'any 2000.

Les mateixes Aules organitzen periòdicament els seus seminaris, amb un total de sis tardes plenes, en què aprofundeixen temes d'interès actual, amb assistència mitjana d'unes trenta persones. Una altra activitat pròpia són les Aules Itinerants, que visiten llocs amb patrimoni històric, cultural o artístic. Tres sortides per curs han portat ja els assistents a conèixer Poblet, Olerdola, Cardona, Manresa, Igualada, i els projectes vinents són nombrosos i engrescadors.

Per part de les Aules hi ha un especial mirament en el referent a relacions internacionals que suposen visites i trobades. Els assistents recorden immillorablement una estada d'una setmana a la ciutat francesa d'Albi; una altra relació és amb Nantes, que ha hagut de ser repetida, per l'èxit obtingut. El maig d'aquest 2002 els col·legues de Nantes s'han fet presents a Girona, coincidint amb el Temps de Flors, i el dimarts d'aquella setmana han assistit a una de les Aules; també se'ls ha acompanyat a rutes culturals de Barcelona.

*Aules d'Extensió Universitària:
cada dimarts s'omple l'Aula Magna
de la Casa de Cultura de Girona.*

Lliçons de natura

Quan mare Natura ens mostra la vida
fent cantar fontanes, refilear l'ocell,
i el sol se'ns esberla com una magrana
per endolcir l'aire, per escalfar els cors...

Quan la rosa esclata oferint als marges
catifa de pètals, aromes vibrants,
i dansa la lluna mudant la figura
cenyida d'estrelles que li van fent pas...

Quan l'aigua manseja per recs i contrades,
i l'espiga esbotza per tornar-se pa,
i els vents acaronen boscos, camps i prades,
bé sembla indicar-nos que no és pas en va...

Quan el núvol frega la posta rogenca,
quan l'alba estimula a oferir nous camins,
quan la pluja banya conreus i teulades...,
és pel goig dels homes, pròdigs o mesquins.

Els signes ensenyen a pluralitzar-nos
fins donar cabuda a grans il·lusions...

Societat, desperta! Hem d'agermanar-nos:
la natura ens brinda les millors lliçons!

Enric Homet

Primer premi del Concurs Gent Gran.
Generalitat de Catalunya, any 1999.

Aquestes il·lusions certifiquen un pensament de Rabindranath Tagore que figura encertadament en un dels programes de les Aules: «Núvols d'altres dies vénen surant a la meva vida, no ja per escampar pluja, ni anunciar tempestes, sinó per donar color al meu cel de posta».

Una abraçada mundial

Hi ha hores atapeïdes, com són les que s'acumulen al voltant d'una celebració determinada, entre les moltes del calendari. Hi ha hores extraordinàries, també, que fan pensar en aquell paràgraf final, tan profund, del document *La carta de la Terra*, quan desitja «que el nostre sigui un temps que es recordi en la lluita per la joiosa celebració de la vida». Una d'aquestes celebracions va ser l'«Abraçada mundial per a un envelliment actiu». Segons el pensament de l'Organització Mundial de la Salut, s'anunciava una jornada d'actes diversos, amb la voluntat de recomanar i difondre tot tipus d'activitat per a la gent gran. Sota l'organització del Club d'Amics de la Unesco de Girona i la col·laboració d'Acfir i nou entitats més, aquesta ciutat és de les tres primeres de l'Estat espanyol que accepten el repte d'acompanyar cinc-cents ciutats de setanta països en aquesta celebració culminant de l'Any Internacional de la Gent Gran 1999. Al missatge clau hi figuren els punts de celebració de l'envelliment, construcció d'una societat per a tothom i preocupació per la solidaritat entre les generacions. I en aquest sentit, les activitats realitzades a Girona encaixen en aquell ideari; la diversitat va des de grups de danses tradicionals, aeròbic, corals, poesia, teatre, castellers, música de flautes dolces, havaneres i altres, amb una franja d'edat que inclou vertaderament varies generacions. La gent gran més caminadora emprèn uns recorreguts pel Barri Vell, tres quilòmetres ben aprofitats de Girona, per acabar aplegant mil persones en una arrossada popular al Palau de Fires. El caràcter de relació entre generacions va quedar ben exposat en un manifest que va aportar l'Escola Montfalgars, de Girona: «Desitgem que la gent gran segueixi celebrant una vida social intensa, que facin sortides i excursions, practiquin esports, gaudeixin de les seves afeccions i que visquin activament i feliçment aquesta etapa de la seva vida».

El pensament de l'abraçada mundial per a un envelliment actiu tenia tanmateix un ample destinatari: avui la població mundial té una part de cinc-cents vuitanta milions de persones amb més de seixanta anys.

La vida que torna

La nostra societat ha elaborat un nou perfil de gent gran. Hi ha una il·lusió de viure, de relacionar-se amb els altres. D'aquí en surt, sovint, una generosa voluntat

de posar utilitat a les pròpies hores, les d'un mateix, amb actes de servei d'extensa gamma. És així com neixen i treballen totes les juntes i comissions que regeixen la bona marxa de cada associació o casal de gent gran. És a les incomptables reunions de treball on es cospa el desig i la realitat de la «joiosa celebració de la vida». Però també es pateix, en les organitzacions contínues, multiplicades i afanyoses; aquí rau el goig de la valoració del conjunt, el que fa moure i infon la constància. Ja se sap que qualsevol organització és com un admirat tapís del qual no en veiem mai els fils i els nusos del darrere.

Una néta deia -parlant del seu avi- que un casal de gent gran és la vida que torna. Així és, de palpable i de satisfactori, perquè saber fer-se gran és un bon signe de civilització i una de les assignatures sempre preocupants

del difícil art de viure. Aquí no es maten les hores: s'omplen i es viuen.

Eugeni d'Ors va tastar el repòs d'un balneari i posà en boca del director: «No prescriu el camp. Prescriu, com a única salvació, el tedi, sense matís, el tedi. No excursió, no conversació; silenci, ni un moviment, ni un pensament»; això, a la ficció literària; però quan el mateix autor torna a la seva ciutat, diu que es deu a l'activitat perquè «qui té la flama ha de cremar».

S'ha fet tard. Ja és hora d'anar tancant. Els locals van quedant buits de gent, però plens d'una mena de flama que crema molt bé, com un llucuet d'hores ben vives. Hi ha dies, com avui, que ve molt de gust saludar els qui estan tancant tot desitjant-los: «Bona nit i bona hora».

Jordi Dalmau *és escriptor.*

*L'Abraçada Mundial
per a un Envel·liment Actiu
a Girona: una arrossada popular
amb mil assistents.*